Protokoll fört vid sammanträde med KSO styrelse

Datum: Fredagen den 27 september 2024. Tid 09.00 - 11.55. Teamsmöte.

Närvarande

Nyköpings kommun: Tommy Jonsson (M) och Jonas Wallin (S).
Oskarshamns kommun: Andreas Erlandsson (S), Lucas Lodge (M) och Leif Axelsson, SD.
Varbergs kommun: Ann-Charlotte Stenkil (M), Jeanette Qvist (S) och Kent Norberg (S).
Östhammars kommun: Fabian Sjöberg (M) del av, Lennart Owenius (M), Lisa Norén (S) och Jonas Lennström (S).

Tjänstemän: Kersti Ingemarsson, Östhammars kommun och Niclas Lundström, Oskarshamns kommun.

KSO- samordnare: Ted Lindquist.

Övriga närvarande

Vid sammanträdet deltar även två externa föredraganden, dels Jan Johansson, SSM, dels Anna Fridén, Forskningsinstitutet RISE.

Dagordning

1. Mötesprotokoll KSO- styrelsen 2024-05-17.

Föreligger protokoll från styrelsemötet den 17 maj.

Beslut

Protokollet gås igenom och läggs till handlingarna.

---

2. Rapporter från medlemskommunerna, inkl. information om pågående SMR- projekt.

Varbergs kommun/Lokala säkerhetsnämnden vid Ringhalsverket

Lokala säkerhetsnämnden hade ett sammanträde den 20/9. SSM redovisade den samlade strålsäkerhetsvärderingen för Ringhalsverket.

SSM bedömde vid 2023 års granskning nivån vid anläggningen som Acceptabel. Vid årets granskning höjdes nivån till Tillfredställande, men som helhet ändå Acceptabel. Bedömningen grundar sig framförallt i kulturen på anläggningen.

Samtidigt konstateras att företaget har god framdrivning i sitt förändringsarbete. Revisionerna vid R3 och R 4 har gått bra. En process rörande feldeponerat avfall åren 1960-2001 pågår. Vidare framkommer att Ringhals har haft informationsverksamhet med en typ av sommarkollo riktat till förskolor och en annan sommarverkasamhet med en kemisk experimentverkstad. Totalt 1 430 besökare.

Även samrådet rörande Vattenfalls förstudie avseende ny kärnkraft på Väröhalvön pågår. Kommande miljöprövningar kring naturskyddsområdet väntar. Samtidigt ska Ringhals fördjupa studierna kring förlängd drifttid av reaktorerna till 80 år. Ett tvåårigt projekt. I övrigt inväntas Vattenfalls slutrapport rörande förstudien om SMR- reaktorer vid Ringhalsverket.

Östhammars kommun/Lokala säkerhetsnämnden vid Forsmarksverket

Mark- och miljödomstolen har haft slutförhandling avseende slutförvaret i Östhammar och Inkapslingsanläggningen i Oskarshamn. Förhoppningsvis ett domslut i nära framtid, vilket känns bra för de berörda kommunerna. SSM:s konferens tillsammans med OECD/NEA (FSC konferensen) om olika intressenter (Stakeholders) delaktighet i myndighetens slutförvarsprocess har pågått i Stockholm den 23/9 och i Östhammar den 24/9. Ett 70 deltagare från olika lände och intressanta och bra gruppdiskussioner.

Lokala säkerhetsnämnden har haft sitt sammanträde den12/9. F3 har snabbstoppats i samband med provningar, vilket ledde till obalans i reaktorn. Korrosion har konstaterats i gamla ingjutningar i armeringen i F1 och F2, som måste åtgärdas. Vid årets samlade strålsäkerhetsvärdering ger SSM bedömningen Tillfredsställande i likhet med förra året. Konstateras att årets sommarverksamhet har varit populär. Den genomförs på Forsmarks Bruks mark och omfattar även en busstur på området. Vattenfalls-gymnasiet bemannar aktiviteten. Vidare framkommer att RDS- apparaterna har dålig frekvens i norra länet mot Gävle. Efter nämndens sammanträde har en dödsolycka tyvärr inträffat på Forsmarksverket och det är i nuläget oklart vad som har hänt. Olyckan inträffade i samband med svetsarbete i en tank.

Nyköpings kommun

Av informationen framgår att det pågår diskussioner om annan eventuell verksamhet vid Studsvik, men inget som påverkar den pågående SMR- förstudien.

Oskarshamns kommun/Lokala säkerhetsnämnden vid Oskarshamnsverket

Lokala säkerhetsnämnden hade ett sammanträde 11 september. Revisionen vid Oskarshamnsverket har gått bra. Driften har reglerats ned av lönsamhetsskäl på grund av låga elpriser. O1 och O2 är nu nedmonterade till 50 procent. För närvarande är det reaktortanken som monteras ned och friklassning av byggnader pågår. Målet är att reaktorerna ska vara rivna 2028-12-31. OKG AB har nu tecknat ett hyreskontrakt gällande en fastighet inne i centrala Oskarshamn. I första hand är det kontorslokaler som hyrs, men en anledning är också rekryteringsperspektivet.

Detta kommer även att bidra till att personal med flera kommer att söka sig till stadskärnan, vilket kommunen tycker är positivt.

Även SKB AB funderar på att eventuellt etablera sig i samma lokaler. Mellanlagret Clab närmar sig 8 000 tons beläggning och processen mot utvidgning av lagerkapaciteten till 11 000 ton pågår. Inkapslingsanläggningen finns med i mark- och miljödomstolens slutförhandling rörande slutförvaret.

Vidare framkommer att Kärnkraftsövningen KKÖ som pågår inte är lika kopplad mot kommunen som tidigare års övningar, vilket medför att det inte är så många förtroendevalda och tjänstepersoner som är inblandade i övningarna. Framkommer att samma förhållande gäller i både Varberg och Östhammar. Detta förhållande borde tas upp med länsstyrelserna och berörda myndigheter.

Beslut

Rapporterna anses mottagna.

---

3. Rapport från Kärnkraftsprövningsutredningens Expertgrupp

Regeringen har utsett Pernilla Sandgren som särskild utredare för ny kärnkraft. Den särskilde utredaren ska se över nuvarande regler för att underlätta för ny kärnkraft. Syftet är att nå regeringens målsättning att Sverige senast år 2040 ska ha 100 procent fossilfri elproduktion. Kärnkraft är en viktig del i att nå det målet. Kraven på strålskydd och kärnsäkerhet, i fortsättningen kallat strålsäkerhet, ska vara oförändrat höga. Uppdraget är uppdelat i tre steg med slutdatum; del 1: 2024-12-30, del 2: 2025-08-29 och del 3: 2026-02-26.

Till utredningen är även en så kallad Expertgrupp knuten med ett tjugotal representanter. Uppdragen enligt steg 1-3 ovan handlar om effektivisering, men med fortsatt hög strålsäkerhet. En konsekvensutredning ska göras och förslagen som läggs ska vara analyserade enligt utpekade områden. I det arbetet kommer Expertgruppen med sin breda sammansättning att vara till stor hjälp. KSO:s ordförande är utsedd till ledamot i Expertgruppen.

Vid dagens sammanträde informerar ordföranden om arbetet i Expertgruppen. Utredningsuppdraget har sin grund i tilläggsöverenskommelsen till Tidöavtalet – En färdplan för ny kärnkraft i Sverige (punkt 4). I överenskommelsen står det att nya tillståndsprocesser kopplade till kärnkraft ska utformas så att kärnkraft med total effekt om minst 2500 MW ska finnas på plats senast år 2035. De politiska målen för 2045 är netto noll utsläpp av växthusgaser, fördubblad elproduktion (minst 300 TWh), utbyggnad motsvarande minst tio nya storskaliga reaktorer.

Uppdragen enligt steg 1-3 handlar om effektivisering, men med fortsatt hög strålsäkerhet. En konsekvensutredning ska göras och förslagen som läggs ska vara analyserade enligt utpekade områden. Under 2025 kommer det att arbetas med del 3 och 4 i utredningen. I Expertgruppen finns representanter från följande: regeringskansliet, SSM, SKR, mark-och miljödomstolen, energiföretagen, Fortum, Vattenfall, Kärnfull Next och Blykalla, Svenska Naturskyddsföreningen samt KSO. Uniper är inte med i expertgruppen. Den första delen av uppdraget omfattar initialt tillståndsprocessen för ny kärnkraft.

Den andra delen rör avgiftsnivåerna som industrin betalar till SSM. Avgiften ska täcka kostnaden, men inga ”överavgifter” bör förekomma. Del ett ska slut-redovisas hösten 2024. Del två i uppdraget omfattar kärnavfallsprogrammet med den nya typen av SMR- avfall.

Denna del ska redovisas 2025-12-31. Den tredje och sita delen i uppdraget rör anpassning av beredskaps- och planeringszonerna. Del tre ska slutredovisas 2026.

Samtidigt pågår ett antal andra utredningar och uppdrag såsom:

Kärnkraft

-Kärnkraftssamordnaren(KN 2024:01)
-Riskdelning vid investering i nya kärnkraftsreaktorer (Fi2023/03276)
-Ny kärntekniklag(SOU 2019:16)
-Uppdrag har givits till olika myndigheter såsom SSM, Riksgälden och Statskontoret avseende: förhandsprövning, kärnavfallsavgifter och säkerheter samt-tekniskstödorganisation.

Prövningsprocessen

-Regeringsprövningsutredningen(SOU 2024:11)
-Miljötillståndsutredningen(KN 2023:02)
-Kortare ledtider för elnätsutbyggnad, tillståndspiloter(EiR2023:09)
-Effektivisering av processen för anslutning till transmissionsnätet (SvK, 2024-02-01)
-En tydligare process för tillståndsprövning av elnät (Prop. 2023/24:88)
-STEM –Riksintresse och områden för fossilfri energiproduktion och distribution (KN2024/00663)

När det gäller nuvarande tillståndsprocess och miljötillståndsprövning så är den parallell och sker dubbelt enligt dels Miljöbalken (Mark- och miljödomstolen) och dels Kärntekniklagen (SSM). Utredningen studerar nu en ny process med principbeslut, förhandsbesked, effektiviserad tillståndsprövning och överlåtelse tillstånd.

Möjligt innehåll i ett principbeslut från regeringen skulle kunna innehålla text om att område X är lämpligt för energiproduktion med kärnkraft upp till XX MW Termisk effekt. Även den kommunala tillstyrkan (vetot) finns med. Beslutsunderlaget skulle omfatta bland annat: om platsens lämplighet för kärnkraftsproduktion, övergripande om reaktorteknik (riksintressen m m), övergripande plan för hantering av använt kärnbränsle och kärnavfall och övergripande om finansiella och säkerhetspolitiska avvägningar.

Utredningen studerar även den nuvarande tillståndsprocessen och tidsaxeln och en tänkt process. Nuvarande process tar cirka 17 år totalt, men kan korta ned i vissa delar. Oavsett så kommer processen att medföra långa tidsintervaller. En något förenklad process skulle i så fall ha ett tidsintervall på totalt cirka 13,5 år.

När det gäller avgifterna i samband med en ansökan så ska dessa täcka statens kostnader för en motprestation. Full kostnadstäckning ska gälla om inget annat föreskrivs i lag eller förordning.

Under sammanträdet framhåller Varbergs kommun att Vattenfalls förstudie kring SMR- reaktorer på Värö föranleder 15 olika utredningar och mycket arbete samt behov av konsulter. En reflektion är att hela processen tar sin tid.

Beslut

Rapporten anses mottagen.

_____

4. Uppföljning av Statskontorets regeringsuppdrag om översyn av s.k. nämndmyndigheter bl. a. de lokala säkerhetsnämnderna.

Statskontoret har fått i uppdrag av regeringen att analysera uppgifterna för och organiseringen av de myndigheter under regeringen som leds av en nämnd. Uppdraget har redovisats till finans-departementet den 13 juni 2024. Det finns totalt 45 nämndmyndigheter. Regeringskansliet har därefter berett ärendet. Reflektioner i.s.m. styrelsens tidigare sammanträde: ”Samtidigt slås fast att kärnkraft är ett nationellt ansvar och inte ett kommunalt ansvar. För övrigt finns det idag inga naturliga kontaktytor gentemot industrin och myndigheterna utöver de lokala säkerhetsnämnderna. Ur en demokrati- och insynsaspekt kan man därför undra var Statskontoret/staten ska gör effektiviseringsvinsterna som regeringsuppdraget till stor del handlar om!?”

KSO-samordnaren har under sommaren varit i kontakt med regeringskansliet i frågan och hur man avser att gå vidare med myndighetens junirapport och i synnerhet den del som rör de lokala säker-hetsnämnderna. Statskontoret föreslog i sin rapport till regeringen en fördjupad utredning i delen som rör de lokala säkerhetsnämnderna. Regeringskansliet har ställt en del frågor om KSO:s/de lokala säkerhetsnämndernas syn på Stats-kontorets rapport och den fortsatta handläggningen av rapporten. Då framkom bland annat att rapporten förmodligen skulle remitteras till de olika nämndmyndigheterna, men inte delen som rör säkerhetsnämnderna. I september har regerings-kansliet remitterat rapporten som rör nämndmyndigheterna till de lokala säkerhetsnämnderna för yttrande, men, som sagt, delen som rör säkerhetsnämnderna specifikt kommer uppenbarligen senare. Säkerhetsnämndernas yttranden ska vara inlämnade senast den 30 november.

Nämndsekreterarna och samordnaren har haft kontakt i ärendet och kommer att ha ytterligare samråd kring remissen till de lokala säkerhetsnämnderna.

Vid sammanträdet diskuteras om även KSO bör lämna synpunkter till regeringskansliet. Förslag framkommer om att Presidiet ska få i uppdrag att diskutera frågan om eventuella gemensamma KSO- synpunkter över Statskontorets rapport. Ärendet bör därefter behandlas vid nästa styrelse-möte.

Beslut

- Presidiet får i uppdrag att diskutera om KSO ska avge gemensamma synpunkter till regeringskansliet.
- Ärendet ska åter tas upp vid nästa styrelsemöte den 15/11.
- Noteras att kommunerna/de lokala säkerhetsnämnderna kommer att yttra sig och samverkan ska ske med samordnaren.

---

5. Frågan om ev. nya medlemskommuner i KSO – uppföljningsrapport

---

SMR-förstudier pågår på tre befintliga platser/medlemskommuner (Nyköping, Oskarshamn och Varberg). SMR-förstudie pågår även vid Marviken i Norrköpings kommun.

Dessutom finns Westinghouse Bränslefabrik i Västerås kommun samt ESS och MAX IV i Lunds kommun (Internationellt centrum som är världs- ledande inom materialvetenskap och life-science.

MAX IV invigdes 2016 och planen är att ESS ska börja leverera forskning 2027). Finns behov av analys rörande förutsättningarna för eventuellt medlemskap ser ut. Även behov av en plan inför framtiden gällande potentiellt möjliga platser/kommuner m.a.a. regeringens satsning på ny kärnkraft. Presidiet har beslutat att KSO:s ordförande ska kontakta Västerås kommun och vice ordföranden ska kontakta Lunds kommun. Regeringens planer och lagstiftning för ny kärnkraft kan också komma att innebära nya lokaliseringar. Styrelsen har tidigare beslutat att KSO ska fortsätta att följa frågan och att rapporter emotses efter kontakterna med Västerås och Lunds kommuner.

Vid sammanträdet framkommer att några kontakter ännu inte har tagits med Lunds och Västerås kommuner.

Beslut

- Styrelsen ska fortsätta att följa upp frågan enligt tidigare beslut.

6. Uppföljning av planerat RISE-projekt ”Kärnkraft i samhället”. På uppdrag av nationella kärnkraftsamordnaren planerar RISE ett nytt projekt som omfattar berörda kommunerna, länsstyrelser och regioner m. fl. vid utbyggnaden av ny kärnkraft.

Den nationella kärnkraftsamordnaren planerar ett möte för olika offentliga aktörer i Jönköping den 6/11. På uppdrag av regeringens kärnkraftsamordnare planerar RISE ett nytt projekt som omfattar berörda kommuner, länsstyrelser och regioner m.fl. vid utbyggnaden av ny kärnkraft. KSO-samordnaren har varit i kontakt med RISE.

Vid sammanträdet framkommer att det är viktigt att KSO och medlemskommunerna deltar vid ifrågavarande möte. Framkommer att Oskarshamns kommun representeras av kommunstyrelsens ordförande och kommundirektören. Även Varbergs kommun kommer att vara representerat. För Östhammars del är det oklart för närvarande, men Lennart Owenius kommer att undersöka saken med kommunledningen. Samordnaren deltar också vid mötet.

Se i övrigt externt föredrag med forskningsinstitutet RISE nedan.

Beslut

- Styrelsen betonar vikten av att KSO och medlemskommunerna finns representerat vid mötet den 6 november.
- En avrapportering från mötet ska göras vid nästa styrelsemöte.

---

7. Remiss av promemoria Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft (Fi 2023:F). Förslag på modeller för finansiering och riskdelning för nya kärnkraftreaktorer.

Promemorian är remitterad till KSO, men inte till kommunerna. Remisstiden löper ut den 3/12.

Ordföranden anser att KSO inte ska yttra sig specifikt över riskdelningsmodellen utan trycka på långsiktiga investeringar och lokalsamhället och kärnkraftens påverkan i kommunerna.

Likaså bör kommunerna trycka på vikten av insyn och lokal kompetensen långsiktigt. Kommunerna kommer att ta ett nationellt ansvar för dessa frågor och då bör statsmakterna kompensera kommunerna för detta.

Beslut

- Ett förslag till yttrande ska förberedas av presidiet och samordnaren. Yttrandet ska tas upp vid styrelsemötet den 15/11.

_____

8. Rapport från SSM internationella WS ”Forum on Stakeholder Confidence (SFC) under ledning av OECD/NEA den 23 (Solna) - 24 september (Östhammar).

Vid dagens sammanträde avlägger samordnaren en rapport från den första dagen av work-shopen och Fabian Sjöberg lämnar en rapport från den andra dagen som genomfördes i Östhammar.

Tillsynsmyndigheter och intresseorganisationer från olika länder deltog i seminariet. Ett antal gruppdiskussioner genomfördes där deltagarna fick möjlighet att föra en dialog om hur de kan medverka i processerna i olika länder och i synnerhet den stegvisa processen i Sverige. Konferensen hade fokus på olika berörda intressenters deltagande i den stegvisa processen efter regeringens tillåtlighetsbeslut om ett slutförvar för använt kärnbränsle. KSO- samordnaren har deltagit i SSM:s planeringsgrupp inför seminariet tillsammans med representanter från Oskarshamns och Östhammars kommuner. Samordnaren har även haft kontakt med GMF:s samordnare, Meritxell Martell, som kommer att vara moderator vid en session i programmet.

Vid sammanträdet föreligger SFC- konceptet “Stakeholder participation when moving towards construction and operation of deep geological repositories – draft concept paper”.

OECD/NEA har även tagit fram en rapport med en praktisk guide för hur tillsynsmyndigheter kan bygga och upprätthålla förtroendet gentemot olika intressenter och allmänheten. Guiden ger exempel på åtgärder och aktiviteter som kan vidtas för att visa dessa egenskaper i praktiken.

Beslut

Rapporten anses mottagen.

_____

9. Rapport från internationell energikonferens - CET2024 – ”Converging Energy Technologies 2024”, i Oskarshamn 18-20 september.

Konferensen fokuserade på hur vi bäst säkrar omställningen till ett klimatneutralt Europa. Vilka investeringar krävs för att motivera lägre priser och ett hållbart energisystem som tryggar energiförsörjningen i Europa? Syftet är att skapa en arena för innovation, samverkan och utveckling för att klara energiomställningen tillsammans.

Vid konferensen presenterades status för nya projekt inom kärnenergiteknik inklusive SMR-teknik, diskuterades tekniska såväl som regulatoriska aspekter och deras potential för utfasning av fossila bränslen och elektrifiering av Europa på nationell, regional och lokal nivå. Kärnkraftens livscykel diskuterades, inklusive avveckling av kärnkraftverk. Konferensen avhandlade också energimarknadernas roll för att nå klimatmålen och dessutom var det fokus på framtidens energisystem, som möjliggör integration av vindkraft och solenergi med energilagring och kärnkraft, och i synnerhet SMR, för produktion av el och vätgas samt tjänster som CO2-avskiljning och fjärrvärme.
På CET deltog producenter, innovatörer och beslutsfattare inom energisektorn

Lucas Lodge framhåller att CET innebär en unik möjlighet och en arena där olika intressenter kan diskutera innovation och utveckling kring energiomställningen i framtiden.

KSO- samordnaren deltog i konferensen och framhåller att det fanns många intressanta föredrag i det digra programmet under nästan tre dagar. Samtidigt innehöll programmet mest kärntekniska frågor och väldigt lite om ny kärnkraft i relation till hur samhället och invånarna berörs och den lokala påverkan och behovet av insyn i olika processer för att uppnå lokal acceptans. Förhoppningsvis kan dessa ämnen bli mer synbara vid nästa CET som planeras 2026.

Beslut

Rapporten anses mottagen.

---

10. Rapport från Östhammar m.a.a. besök av delegater från Georgia University, USA, den 17/6. ”Roslagen Clean Energy Symposium”

Fabian Sjöberg lämnar en rapport. Framgår att Fabian inte hade möjlighet att delta i mötet, men kunde däremot delta vid middagen och hade då möjlighet att informera om kärnavfallsarbetet i kommunen m.m.

Symposiet avhandlade bland annat nuvarande energipolitik och förväntade förändringar i efterfrågan på el samt energimixen i USA och Sverige. Vidare behandlades politik, förordningar och icke-spridning samt statens/militärens roll i utvecklingen av ny teknik och energiaffärsmodeller. Dessutom medverkade representanter för forskningsprojektet ANItA vid Uppsala universitet för att informera om svensk forskningen kring ny kärnkraft och SMR- reaktorer. Även framtida forskningssamarbete diskuterades.

Beslut

- Rapport anses mottagen.

---

11. Inbjudan från SSM om att medverka i programmet för den Nationella strålsäkerhets-dagen den 9/10.

Strålsäkerhetsmyndigheten anordnar varje år en så kallad Nationell Strålsäkerhetsdag. Förutom SSM medverkar även ledande företrädare för industri, akademi, offentlig förvaltning och civilsamhället.

Kärnkraften kommer att vara en del av det svenska energi- och samhällsystemet under många år framöver. Nu pågår förberedelser för ny kärnkraft och samtidigt planeras livstidsförlängning med upp till 80 års drifttid för flera av de befintliga reaktorerna. Programmet för årets möte handlar om de utmaningar som finns för att upprätthålla strålsäkerheten i alla delar som rör den befintliga kärnkraften och även säkerställa att eventuell ny kärnkraft utvecklas på ett strålsäkert sätt.

Ordföranden kommer att medverka i programmet under programpunkten där företrädare för kommuner berättar om sina erfarenheter av att ha kärntekniska anläggningar i sina kommuner och hur de ser på den påverkan en byggnation av eventuella nya anläggningar kan komma att få på lokalsamhället (på människa och miljö).

Beslut

- Rapport från mötet emotses vid nästa styrelsemöte.
- Informationen anses i övrigt mottagen.

---

12. Inbjudan till SKC och ANItA:s Annual Symposium 15/10-16/10 2024. Forsknings-seminarium arrangerat av ANItA (Academic-Industrial Nuclear Technology Initiative to Achive a Sustainable Energy Future) och SKC (Swedish Centre for Nuclear Technoogy). Se även KSO- protokollet från den 17/5 med ANitA-föredrag.

Varje år anordnar SKC, Svenskt centrum för kärnteknik, detta symposium. Ett tillfälle för akademi, industri och tillsynsmyndigheter att träffas och diskutera forskning, utbildning och framtida möjligheter inom kärnteknik och teknik. SKC ska ge ett långsiktigt stöd för att säkra kunskaps- och kompetensutveckling på akademisk nivå för de svenska kärnteknikprogrammen. Detta ska vara en grund för att tillföra resurser till den svenska kärnkraftsindustrin och dess tillsynsmyndigheter. Det innebär att SKC ska bidra till en säker, effektiv och därmed tillförlitlig kärnenergiproduktion, vilket är en viktig del av den svenska energiförsörjningen.

Symposiet anordnas tillsammans med ANItA (Academic-industrial Nuclear technology Initiative to Achieve a sustainable energy future). Programmet innehåller presentationer i aktuella frågor och framtidsförväntningar på kärnkraften i Sverige, presentationer av forskningsprojekt finansierade av SKC och ANItA samt uppdateringar om pågående forskning vid de tre SKC-partneruniversiteten.

Beslut

- Inbjudan anses mottagen.

---

13. KSO-möte i Östhammar den 14/11-15/11, inkl. säkerhetsnämnderna. Utkast till program.

Inbjudna till mötet i Östhammar är dels styrelsen i KSO, dels de lokala säkerhetsnämndernas ledamöter.

Programmet ser ut enligt nedan:

13/11
Ankomst Gimo Herrgård & incheckning för långväga gäster.

14/11
12:00 – 13:00 Lunch Forsmarks Värdshus
13:00 – 13:30 Fabian Sjöberg, kommunstyrelsens ordförande (M) välkomnar och inleder med kort information om kommunen i allmänhet och satsningen Norduppland
13:30 – 16:00 Presentation av SKB och FKA samt en tur i området där utbyggnad sker.
16:00 – 16:30 Avresa till Gimo Herrgård & incheckning
16.30 – 19:00 Tid för egna aktiviteter
19:00 Gemensam middag.

15/11

Parallella program:

09:00 – 11:30 Styrelsemöte KSO
09:00 – 11:30 Ledamöter i de lokala säkerhetsnämnderna och övriga deltagare välkomnas till Kvarnen där information lämnas om Knutmasso (en färgsprakande karneval som firats i hundratals år i Gimo) och dess historia.

Vid dagens sammanträde framkommer att uppslutningen till mötet är god med cirka 25-30 deltagare. Så här långt har ingen anmält sig från Nyköpings kommun.

Beslut

- Informationen anses mottagen.

---

14. Budgetuppföljning per 31/8.

Vid dagens sammanträde föreligger budgetuppföljning per den 31 augusti. Av rapporten framgår att kostnaderna uppgår till totalt 175 166 kronor. Intäkterna uppgår till 250 000 kronor. Årets resultat pekar mot 74 834 kr och en utgående balans på 389 808 kronor.

Beslut

Budgetuppföljningen per 31/8 anses mottagen.

---

15. Omvärldsbevakning/GMF:

GMF- rapportören Fabian Sjöberg, Östhammars kommun, inleder med att informera i vissa av punkterna nedan.

a) Rapport från GMF:s Steering Committee´s besök vid Äspölaboratoriet och Kapsellaboratoriet i Oskarshamn den 25-26 september i anslutning till SSM-konferensen enligt punkt 8 ovan.

GMF:s Steering Committee besökte Oskarshamn den 25/9-26/9. Intressanta studiebesök genomfördes då vid SKB AB:s anläggningar såsom Äspö-laboratoriet och Kapsellaboratoriet. Ett kvällsmöte anordnades även med kommunledningen och KSO- samordnaren.

b) Inbjudan till GMF årsmöte och konferens i Salamanca, Spanien, den 7-9 oktober.

Förutom årsmötesförhandlingar genomförs även ett studiebesök vid ENUSA bränslefabrik i Juzbado. GMF- diskussioner förs även om framtidsstrategin för europanätverket.

Samordnaren informerar om att årsmöteshandlingarna kommer att skickas till styrelsen senare.

Framkommer att GMF firar 25-årsjubileum hösten 2025. Mer information om jubiléet kommer längre fram.

Vidare framkommer också att ett möte genomförs i Bryssel med EU- Kommissionen där Steering Committee och GMF- samordnaren deltar.

c) Inbjudan till möte med EU- Kommissionens energiforum, ENEF, i Prag den 30/9-1/10.

EU- Kommissionens energiforum, ENEF, träffas vartannat år i Prag och vartannat år i Bratislava. Årets tema rör kärnkraftens roll för att uppfylla EU:s klimat-, energi- och industrimål 2040 – möjligheter och risker.

d) Rapport från möte med det amerikanska nätverket för kärntekniska värdkommuner, ECA, den 28/6.

Fabian Sjöberg deltog i mötet. Av informationen framgår bland annat att det Globala partnerskapet som träffats mellan nätverken i Europa, USA och Kanada nu kan komma att utvecklas med Sydkorea och Japan.Vidare framkommer att ECA är engagerat i många projekt och lyckas hitta resurser/finansiering till dessa. I USA pågår bland annat ombyggnad av gamla kolkraftverk till ny kärnkraft. Däremot har slutförvarsfrågan inte kommit så långt. I Kanada arbetar man utifrån KBS 3 metoden.

e) Information om "Nuleaf/NDA stakeholder and Community Engagement Study 2024."

Projektet syftar till att identifiera internationell bästa praxis i relation till intressent- engagemang med fokus på lokal myndighet/kommuns engagemang för att informera om en bedömning av Nuleafs roll och effektivitet som representativt organ ur lokala myndigheters perspektiv i Storbritannien.

Studier för att överväga framtida inriktning av Nuleaf specifikt i relation till att representera lokala myndigheters/medlemsorgan och stödja strategier och åtgärder för att engagera olika intressenter (Stakeholders) i de aktiviteter som genomförs av Nuclear Decommissioning Authority (SKB:s motsvarighet).

Kommunalrådet Fabian Sjöberg och KSO-samordnaren samt Stig Björne SKB AB har intervjuats av en konsult till Nuleaf. Projektrapporten inväntas.

f) Inbjudan till IAEA Technical Meeting on strengthening local stakeholder engagement 21-25 oktober, Wien.

Det internationella atomenergiorganet, IAEA, arrangerar dessa möten varje år för att diskutera olika intressenters möjlighet till delaktighet och insyn i slutförvars- och kärnavfallsfrågor. Inbjudan går till medlemsstaterna och via ländernas tillsynsmyndigheter (SSM).

GMF kommer att vara representerat vid mötet.

Beslut

GMF- rapporterna anses mottagna..

_____

16. Övriga frågor:

_____

a) Information om regeringsuppdrag till Riksgäldskontoret om ändringar i regelverk för hur omhändertagande av kärntekniska restprodukter ska finansieras vid etablering av nya kärn-kraftsreaktorer. Redovisning 31/8 -25. Hela Kärnavfallshanteringen ska enligt regeringen vara fullt finansierad från början med dels kärnavfallsavgifter, dels säkerheter. Utredningen ska säkerställa att det inte finns några onödiga hinder för etablering av nya reaktorer.

b) Regeringsuppdrag till Naturvårdsverket för att underlätta kommuners planering och arbetssätt med tillståndsprocesser för effektivare etablering av ny kärnkraft och medel till pilotprojekt.

Vid dagens sammanträde framkommer att Naturvårdsverket har begärt en kontaktperson hos KSO. Förslag framkommer om att samordnaren ska vara KSO:s kontaktperson gentemot myndigheten.

Beslut

- KSO- samordnaren utses till kontaktperson gentemot Naturvårdsverket.

c) Information om kontakter med de norska kommuner som avser att bilda ett norskt KSO/motsv. Haldens kommun är en av dessa kommuner och kommunen är även medlem i europanätverket GMF. De norska kommunerna önskar ett erfarenhetsutbyte med KSO. Samordnaren är i kontakt med Haldens kommun, som samordnar de norska kommunernas arbete.

Beslut

- Presidiet och samordnaren får i uppdrag att föra en fortsatt dialog med de norska kommunerna.
- En rapport förväntas vid något kommande styrelsemöte.

d) Information om pågående översyn/uppdatering av KSO:s webbplats. Av säkerhetsskäl har det visat sig finnas behov av att byta webbplattform. Samtidigt sker en nödvändig översyn av innehållet på hemsidan, som publicerades 2020.

17. Externt föredrag Strålsäkerhetsmyndigheten angående EU-rapport om kärnenergi-beredskapen i medlemsländerna samt erfarenheter av ny lagstiftningen om de nya beredskapszonerna och ändringar i förordningen om skydd mot olyckor.

Föredragande Jan Johansson, Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM.

EU kommissionen tog initiativ till projektet som syftade till följande:
– Utvärdera hur beredskapsarrangemang för radiologiska nödsituationer implementerats i praktiken
– Analysera hur väl beredskapsarrangemang överensstämmer mellan grannländer
– Förslå initiativ som EU kommissionen kan vidta i syfte att förbättra den praktiska implementeringen av beredskapsarrangemang inom EU

Projektet genomfördes under 2021 och 2022 och bestod av fyra delar
– Ett frågeformulär om hur strålskyddsdirektivet implementerats i respektive land (2021)
– En table-top övning i tre steg (EU Case Studies, 2022)
– Två workshops (en 2021 och en 2022)
– Utvärdering och rapportskrivning (2023)

I slutrapporten presenteras sex rekommendationer och åtta förslag som EU kommissionen uppmanas att beakta.

Noteras att KSO/genom det europeiska nätverket för kärntekniska kommuner, GMF, medverkade som observatörer i delar av projektet och övningen. GMF medverkade även i de work-shops som anordnades.

SSM anser att EU- Kommissionens initiativ är välkommet och att fokus även ligger på mellanstatlig nivå grannländer emellan.

De rekommendationer som lämnades var följande:

• R1: Europeiska kommissionen bör lansera ett initiativ i samarbete med HERCA/WENRA att nå en lämplig ömsesidig förståelse mellan alla berörda intressenter och att uppnå ökad harmonisering av de genomförda skyddsstrategierna mellan grannländerna i Europa vid radiologiska eller nukleära nödsituationer. SSM har svårt att se hur denna harmonisering ska kunna ske i olika länder med olika kulturer. Detta kan inte heller tvingas fram.
• R2: Europeiska kommissionen bör utveckla EU-rekommendationer om gemensamma övningar eller övningar mellan grannländer för att stödja medlemsstaternas genomförande av BSS-kraven på samarbete (dvs. artikel 99).

När det gäller denna rekommendation om gemensamma övningar framkommer att medlemsländer med kärnkraft är mer skeptiska och övriga medlemsländer utan kärnkraft är mer positiva. Länder med kärnkraft övar redan. Det är inte fel att öva gränsöverskridande och bäst är då att bjuda in grannländer till övningarna. SSM deltar främst vid övningar i Finland.

- R3: Europeiska kommissionen bör överväga att utöka omfattningen av befintliga europeiska system för anmälan och informationsutbyte till fasen innan en nödsituation. Detta rör ökad informationsdelning och SSM menar att det är positivt. Samtidigt bör informationssystemet EUCeri utökas till att vara verksamt 24-7 för att kunna att dela resurser.
- R4: Europeiska kommissionen bör överväga att lansera ett initiativ för att formalisera och harmonisera medborgarmedverkan i krisberedskap i närheten av kärntekniska anläggningar för att förbättra kommunikationen och öppenheten med de officiella nationella och de lokalt ansvariga organen för att samordna beslut och åtgärder vid en kärnkraftsolycka. SSM anser att förslaget är positivt.
- R5: Europeiska kommissionen bör överväga att utarbeta en vägledning vid utveckling av genomförbara strategier och arrangemang för långsiktiga skyddsåtgärder, såsom omlokalisering och dekontaminering. Handlar om hur medlemsländerna ska jobba man långsiktigt för att hantera frågor efter en kärnkraftsolycka. Detta framgår inte av nuvarande Strålskyddsdirektiv, som också är svårt att tolka idag. Kommissionen bör därför ta tag i detta och förtydliga vägledningen.
- R6: Europeiska kommissionen bör överväga att lansera en studie om en pandemis och andra icke-nukleära nödsituationers påverkan på nukleära/radiologiska nödsituationer. SSM konstaterar att Pandemier påverkar olyckor. Viktigt att krisen är generell och därför bör det vara ett större grepp än enbart en Pandemikris man bör utvärdera.

Sammanfattningsvis är SSM positivt till rekommendationerna, men de ska inte begränsa enskilda länders förmåga.

SSM:s iakttagelser i övrigt:
-Implementeringen av IAEA:s informations- och larmnivåer skiljer inom EU.
-Källtermer som ligger till grund för beredskapsplaneringen liksom för att uppskatta behov av skyddsåtgärder under en händelse skiljer inom EU. Framkommer att kriterier för när skyddsåtgärder ska vidtas skiljer sig rejält och länder gör inte lika. Vissa har kvar gamla regler sedan 1990 istället för de nya, som Sverige har implementerat.
-Doskriterier för att vidta skyddsåtgärder skiljer inom EU.
-Åtgärdsnivåer, avstånd, etc. för att hantera möjliga och faktiska konsekvenser för livsmedel skiljer inom EU.
-Tolkningen av exponeringssituationer som strålskyddsdirektivet utgår från skiljer inom EU.
-Informationsutbyte sker på många nivåer och mellan många organisationer i samband med händelser som påverkar många länder.
-Ökad lokal involvering är viktigt för att bygga faktisk förmåga. Viktigt för SSM eftersom alla åtgärder vidtas lokalt.

Vid sammanträdet påtalar styrelsen hur man ska få med övriga världen och inte bara inom EU!?. Av svaret från SSM framgår att det finns IAEA rekommendationer som gäller för hela den kärntekniska världen. Samtidigt får man utgå från att Ryssland inte delar information om någonting.

Nästa område i SSM:s föredrag omfattar erfarenheter av de nya beredskapszonerna som infördes den 1 juli 2022.

De nya beredskapszonerna omfattar:
- Inre beredskapszon, cirka 5 km. Varning, utrymning, inomhusvistelse, förhandsutdelad information, förhandsutdelade jodtabletter och kompletteringsutdelning av jodtabletter.

Utrymning av den inre beredskapszonen ska kunna prioriteras framför utrymning av den yttre beredskapszonen
- Yttre beredskapszon, cirka 25 km.
- Planeringszon, cirka 100 km. Strålningsmätningar, utrymning av allmänheten baserad på strålningsmätningar.

Mål med de nya beredskapszonerna:
a) Prioriterade mål (strålskyddsmål):
– Allvarliga deterministiska effekter kan undvikas
– Sannolikheten för stokastiska effekter kan minskas så långt det är möjligt och rimligt
b) Dessutom ska följande mål beaktas för att planeringen ska fungera i praktiken:
– Effektiv ledning och effektiva insatser möjliggörs
– Informationsspridning underlättas
– Återgång till en fungerande samhällelig och ekonomisk tillvaro underlättas
– Allmänhetens förtroende och möjlighet att vidta egna åtgärder upprätthålls

Vidare framkommer att det nu finns tydliga planer på varje länsstyrelse om utrymning enligt de nya zonernas avståndsregler. Jodtabletter utdelas till 25 km istället för 15 km som tidigare. Inomhusvistelse med jodtablettintag är ett alternativ till utrymning, vilket är en ny möjlighet. Allmänhetens förtroende baseras mycket på att nästan allt är offentligt och tillgängligt i enlighet med Offentlighetsprincipen.

SSM:s reflektioner i övrigt är att allt tar tid i förändringsarbetet. En kraftig förmågeökning noteras hos samtliga berörda myndigheter. Det som kan utvecklas är samarbetet över länsgränser vid snabba beslut. En länsgräns får inte hindra. De nya reglerna innebar också att extrautdelning av jodtabletter blev kvar. Enligt myndigheten borde man titta på en annan lösning såsom att allmänheten exempelvis ska kunna hämta ut jodtabletter om man vill. För livsmedelsreglering krävs utveckling. När det gäller möjligheten att skydda allmänheten så krävs fortsatt arbete. Framkommer att grannlän inte bjöds in till andra länsvisa övningar tidigare, men det görs numera. Administrativa gränser får inte sätta hinder och Finland nämns som ett exempel där man har löst det så att en lands-hövding i ett grannlän kan fatta beslut om skyddsåtgärder.

18. Föredrag forskningsinstitutet RISE rörande kommuner, länsstyrelser och regioners delaktighet och roller i processen kring ny kärnkraft.

Föredragande Anna Fridén, RISE. Anna var tidigare inblandad i den ansökan som RISE gjorde till Energimyndigheten hösten 2023, som benämndes ”Kärnkraft i samhället”. Ansökan avslogs våren 2024 av myndigheten.

RISE har därefter blivit anlitade av regeringens kärnkraftssamordnare Carl Berglöf när det gäller pilotprojektet ”Kärnkraft i lokalsamhället”. Samordnaren har bjudit in offentliga aktörer (myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner) till ett första samverkansmöte (work-shop) i Jönköping den 6 november. Bakgrunden till pilotprojektet är regeringens tydliga prioritering gällande ny kärnkraft. Kärnteknisk verksamhet är förknippat med teknisk komplexitet, höga säkerhetskrav och påverkan på civilsamhället. Med undantag för slutförvaret av kärnbränsle har inte ny kärnteknisk verksamhet hanterats i Sverige på mycket länge. Detta ställer krav på utökad samverkan, kunskapsuppbyggnad och erfarenhetsutbytehos och mellan ett flertal olika aktörer på kommunal, regional och nationell nivå.

Uppdraget från Kärnkraftssamordnaren innebär att RISE ska kartlägga behov och utmaningar samt inleda arbetet med en samverkansplattform för offentliga aktörer på lokal och regional nivå. Avsikten är att åstadkomma kunskapsuppbyggnad och utbyte mellan befintliga kärntekniska kommuner och nya intresserade kommuner samt att testa en samverkansplattform. På sikt även viktigt med utbytet mellan befintliga och nya kommuner. Målet är genom ett stärkt utbyte kunna effektivisera lokala processer för ny kärnkraft. Erfarenheterna hos KSO och medlemskommunerna är av stor vikt i utbytet mellan befintliga och nya kommuner.

Detta pilotprojekt är en mindre process och en början, ett första steg. Med erfarenheter i mötet den 6/11 får en fortsättning mejlas fram. Dialog med kärnkraftssamordnaren fortsätter med eller utan RISE. Frågan om hur stora samhällsprojekt ska hanteras är i centrum. Processen kan därför inte stanna efter denna work-shop.

Till dagens styrelsemöte har ett antal frågeställningar från RISE skickats ut av KSO- samordnaren. Frågeställningar för synpunkter och diskussion, vilket är av stort värde för RSIE inför planeringen av work-shopen den 6/11.

Vid dagens sammanträde förs en dialog kring ett antal frågor och följande synpunkter kommer fram:

- För kommunerna handlar många frågor om i ianspråktagande av ytor och de närboendes involvering. Ianspråktagandet av mark/ytor måste hanteras. Legitimitet hos invånare (informerade och delaktiga). Transparens för invånarna är viktigt för det blir helt olika processer i befintliga kommuner med erfarenhet och kunskap jämfört med nya kommuner. Behov av tid och resurser för att bedriva planarbete och till aktiviteter för information och delaktighet.
- Politiken kan platsen och lokalsamhällets frågor och behov, men normalt sett inte så mycket om kärnteknik. De anställda på de kärntekniska anläggningarna bor ofta i kommunen, vilket skaparen trygghet och ett förtroende. Slutförvarsprocessen har givit Oskarshamns och Östhammars kommuner mycket erfarenhet och kompetens genom åren.
- Folklig förankring och acceptans- jämför lokal kompetensuppbyggnad kärnavfall i Östhammars och Oskarshamns kommuner med resurser ur kärnavfallsfonden för att kunna jobba med lokal förankring, information och delaktighet under många år. Ska kommunen satsa egna resurser så blir det snabbt kostsamt för kommunen. Jämför den tid tillståndsprocessen tar exempelvis i samband med nya kraftledningar, vilket kan ta upp till 16 år idag. Gäller även vindkraft. Hur kan vi undvika att hamna i en liknande situation!?
- Det finns en okunskap (både hos involverade parter och närboende) om hur samhällsplanering går till – stegen och syftet.
- I befintliga kommuner har många levt i närheten av och med kärnteknisk verksamhet länge och över generationer. Det finns en mycket hög lokal acceptans för kärnteknisk verksamhet i de befintliga kärntekniska kommunerna. Samtidigt har inflyttningen av nya kommuninvånare i exempelvis Varbergs kommun varit stor, vilket kan påverka acceptansen..
- Undanträngningseffekter för annan kommunal verksamhet. Kärnkraft är inte en kommunal kärnverksamhet såsom skola, socialtjänst och äldreomsorg med mera. Arbetet med de kärntekniska frågorna tar samtidigt tid och resurser, vilket kan påverka annan välfärd.
- Idag finns ett visst ekonomiskt stöd från statsmakterna till de lokala säkerhetsnämnderna (400 kkr/år). Ett unikt insynsorgan på lokal/kommunal nivå. Men detta är åter under utredning (Statskontoret) i samband med översynen av så kallade Nämndmyndigheter under regeringen.

Frågan hanteras nu av regeringskansliet i en ny remissrunda. En översyn genomfördes även 2022/23. Då av Strålsäkerhetsmyndigheten. Sedan 2023 finns tre lokal säkerhetsnämnder i kommuner med kärnkraftverk och kärnavfallsanläggningar i operativ drift (Oskarshamn, Varberg och Östhammar).

- Kompetens – inom branschen pratas det mer om kompetensförsörjning, men även inom det offentliga behövs kompetens. Svårt att lösa för små kommuner. Exempelvis när det gäller behov av kvalificerade handläggare med kunskap såsom bygglovshandläggare och även vidareutbildning och fortbildning av den kommunala personalen krävs.
- Kommunala vetot, en grundbult för kommunerna – hur får man till förankringsprocessen? Kommer vetot att påverkas i samband med översynen av nuvarande lagstiftning?
- Hur hantera samhällsbygget runt om kring ett kärnkraftbygge? Extra personer/ anläggningspersonal/externa entreprenörer ska kunna bo och leva under uppbyggnad och drift av ny kärnkraft.
- Utbildning gymnasieskola med riksintag på fler orter, jämför Vattenfallsgymnasiet, Forsmark.
- Lärdomar från andra stora samhällsprojekt – (exemplet med byggande av dubbelspår i Varberg)
- Stora planeringsprojekt kräver resurser – vilket förutsätter att både kommunen och lokalt näringsliv är på tårna. När det gäller exempelvis byggande av dubbelspår i Varberg, som invigs 2025 så har kommunen behövt avsätta stora resurser för att kunna leverera de underlag som krävs, ca. 9 miljarder för att bland annat flytta hamnen och planerna för en ny stadsdel. Kärnkraft mer resurskrävande jämförelsevis. Under byggskedet så behöver kommunen bemanna upp för att hantera PBL- lagstiftningens krav. Stora komplexa projekt kräver specialkompetens och resurser. Jämför med Örnsköldsviks kommun och batteri-fabriken.
- Behov av tid och resurser för att bedriva planarbete och till aktiviteter för information och delaktighet.
- Kompetensbehovet skiftar i olika faser av processen med ny kärnkraft, från planarbete-förankring-byggnation-drift.
- Behov av gemensam förståelse från alla inblandade parter i dessa olika faser. Behov av at synka förväntningar och krav. I Varberg har kommunen arbetat med samråd inför själva samrådsmötet kring järnvägsbygget för att säkerställa en gemensam målbild. Erfarenheterna är att de olika aktörerna har lite svårt att greppa vilken roll de har.
- Ska alla länsstyrelser kunna detta i tillståndsprocessen eller kan en länsstyrelse få ett utpekat uppdrag!? Finns kompetensen som behövs hos alla länsstyrelser eller bör den byggas upp hos en av dessa!?

19. Avslutning.

Ordföranden framför ett tack till Jan Johansson, SSM, och Anna Fridén, RSIE, för intressanta externa föredrag. Avslutningsvis tackar ordföranden styrelsen för ett bra möte.

Andreas Erlandsson
Ordförande

Ted Lindquist
Samordnare/Gen.sekr.